

MILLIY QO'SHIQCHILIK SAN'ATINING SHAXS MADANIY EHTIYOJLARIGA TA'SIRI: TARIXIY, ZAMONAVIY VA ISTIQBOLLI RIVOJLANISH TENDENSIYALARI

Sobirov Samandar Sobir o'g'li

O'zDSMI "Milliy qo'shiqchilik"

kafedrası o'qituvchisi

samandarsobirov117@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20226109>

Annotatsiya

Ushbu tezida milliy qo'shiqchilik san'atining shaxs madaniy ehtiyojlariga ta'siri tarixiy, zamonaviy va istiqbolli rivojlanish kontekstida tahlil qilinadi. Tadqiqotning maqsadi qo'shiqchilikni estetik hodisa sifatida emas, balki shaxs madaniy ehtiyojlarini shakllantiruvchi uzluksiz ijtimoiy-madaniy mexanizm sifatida asoslashdan iborat. Metodologik jihatdan madaniyatshunoslik va madaniy fenomenologiya yondashuvlari qo'llaniladi. Natijada milliy qo'shiqchilik shaxs madaniy ongini shakllantirish, madaniy xotira va identitetni uzatishda muhim omil ekani ilmiy jihatdan asoslanadi.

Kalit so'zlar: milliy qo'shiqchilik san'ati, shaxs madaniy ehtiyojlari, madaniy xotira va vorislik, madaniy transformatsiya, raqamli madaniyat, madaniy identitet, ijtimoiy-madaniy mexanizm.

Milliy qo'shiqchilik san'ati shaxs madaniy ehtiyojlarini shakllantirishda muhim ijtimoiy-madaniy omillardan biri hisoblanadi. Biroq mazkur ta'sirning tarixiy ildizlari, zamonaviy transformatsiyalari va istiqboldagi rivojlanish tendensiyalari yagona tizimli yondashuv asosida yetarli darajada umumlashtirilmagan. Shu jihatdan milliy qo'shiqchilikning shaxs madaniy ehtiyojlariga ta'sirini uzluksiz jarayon sifatida madaniyatshunoslik nuqtayi nazaridan tahlil qilish dolzarb ilmiy muammo bo'lib qolmoqda. Ushbu tezisning maqsadi milliy qo'shiqchilik san'atining shaxs madaniy ehtiyojlariga ta'sirini tarixiy, zamonaviy va istiqbolli kontekstda konseptual asoslash, vazifasi esa mazkur jarayonni ijtimoiy-madaniy mexanizm sifatida ilmiy jihatdan belgilashdan iborat.

Tarixiy-madaniy asoslar

Milliy qo'shiqchilik san'ati tarixiy jarayonda madaniy xotira va vorislikni ta'minlovchi muhim ijtimoiy-madaniy mexanizm sifatida shakllangan. Ushbu san'at turi orqali estetik va ma'naviy ehtiyojlar avloddan avlodga uzatilgan, shaxsning madaniy ongida barqaror qadriyatlar tizimi vujudga kelgan. An'anaviy qo'shiqchilik nafaqat badiiy ifoda shakli, balki tarixiy tajribani ichkilashtirish, ma'no va qadriyatlarni mustahkamlash vositasi sifatida faoliyat ko'rsatgan. Natijada shaxs madaniy ehtiyojlarining dastlabki asoslari estetik idrok, ma'naviy yo'nalish va identifikatsion ong birligida tarixiy-madaniy muhit ta'sirida shakllangan. Bu jarayon

milliy qo‘shiqchilikni idealizatsiya qilmasdan, uni shaxs madaniy ehtiyojlarini uzluksiz rivojlantiruvchi ijtimoiy-madaniy mexanizm sifatida talqin qilish imkonini beradi.

Zamonaviy holat va transformatsiyalar

Globalashuv va ommaviy madaniyatning kengayib borishi sharoitida milliy qo‘shiqchilik san‘ati shaxs madaniy ehtiyojlariga ta‘sir ko‘rsatish shakl va mexanizmlarini o‘zgartirmoqda. Ayniqsa yoshlar madaniy ehtiyojlarida fragmentarlashuv, tezkor iste‘mol va tanlov erkinligining kuchayishi kuzatiladi. Bu jarayon an‘anaviy qo‘shiqchilikka bo‘lgan qiziqishning pasayishi sifatida emas, balki ehtiyojlarning yangi madaniy muhitga mos ravishda qayta yo‘nalishi sifatida talqin etilishi lozim. Zamonaviy sharoitda qo‘shiqchilik san‘ati kundalik madaniy ehtiyojni bevosita qondirish vositasidan ko‘ra, ramziy va identifikatsion ahamiyat kasb etuvchi madaniy resursga aylanmoqda. Mazkur transformatsiya milliy qo‘shiqchilikni idealizatsiya qilmasdan, uni shaxs madaniy ehtiyojlarining zamonaviy ijtimoiy-madaniy kontekstda shakllanishiga moslashayotgan faol mexanizm sifatida tushunishga imkon beradi.

Istiqbolli rivojlanish va raqamli tendensiyalar

Raqamlashtirish jarayonlari milliy qo‘shiqchilik san‘atining madaniy xotirani saqlash va uzatish imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytirmoqda. Raqamli arxivlar, audiovizual platformalar va onlayn muhit qo‘shiqchilik namunalarini nafaqat saqlash, balki ularni yangi avlodlar uchun qayta idrok etiladigan shaklga keltirishga xizmat qilmoqda. Natijada qo‘shiqchilik san‘ati raqamli makonda an‘anaviy estetik va ma‘naviy funksiyalar bilan bir qatorda identifikatsion va kommunikativ vazifalarni ham bajaruvchi madaniy resurs sifatida namoyon bo‘lmoqda. Ushbu sharoitda shaxs madaniy ehtiyojlari uzluksizligi an‘anaviy va raqamli tajriba o‘rtasidagi integratsiya orqali ta‘minlanadi. Milliy qo‘shiqchilik raqamli muhitda idealizatsiya qilinmay, balki shaxs madaniy ehtiyojlarini shakllantirish va qayta yo‘naltirishga qodir ijtimoiy-madaniy mexanizm sifatida rivojlanish istiqboliga ega ekanligi asoslanadi.

Ilmiy yangilik

Mazkur tadqiqotda milliy qo‘shiqchilik san‘ati birinchi bor tarixiy, zamonaviy va istiqbolli bosqichlarni qamrab olgan uch bosqichli model asosida tizimli umumlashtirildi. Shaxs madaniy ehtiyojlari milliy qo‘shiqchilik orqali kechuvchi ijtimoiy-madaniy jarayonlar bilan uzviy bog‘langan holda talqin qilinib, ularning uzluksiz shakllanish mexanizmi madaniyatshunoslik nuqtayi nazaridan ochib berildi. Natijada dissertatsiya doirasida ishlab chiqilgan konseptual yondashuv sintez qilinib, milliy qo‘shiqchilik shaxs madaniy ehtiyojlarini shakllantiruvchi faol ijtimoiy-madaniy mexanizm sifatida asoslandi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari milliy qo'shiqchilik san'ati shaxs madaniy ehtiyojlarini tarixiy davomiylik asosida uzluksiz shakllantirib kelayotgan ijtimoiy-madaniy mexanizm ekanini ko'rsatadi. U estetik, ma'naviy va identifikatsion ehtiyojlarning barqaror rivojini ta'minlab, shaxs madaniy ongining muhim tarkibiy qismi sifatida namoyon bo'ladi. Zamonaviy globallashuv, ommaviy madaniyat va raqamli muhit sharoitida milliy qo'shiqchilik mazmuniy va funksional jihatdan transformatsiyaga uchrayotgan bo'lsa-da, bu jarayon uning yemirilishini emas, balki moslashuvchanligini va yangi ijtimoiy-madaniy sharoitlarda qayta talqin qilinishini anglatadi. Raqamli platformalar va zamonaviy kommunikativ vositalar orqali milliy qo'shiqchilikning madaniy xotira, vorislik va identitetni saqlash imkoniyatlari kengayib, shaxs madaniy ehtiyojlarining uzluksizligi yangi shakllarda davom etishi uchun istiqbolli sharoitlar yuzaga kelmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- 1.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ilm-fanni 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi Farmoni.
- 2.A.Hepp. Deep mediatization. – Cambridge.:Polity press, 2019. P. 256.
- 3.N.Couldry, A.Hepp. The Mediated Constructio of Reality. – U.S.A.:Polity press, 2017. P.256.
- 4.J.Dijck, T.Poell, M.Wall.The platform society:public values in a connective world. – Oxford.: Oxford university press, 2018. P. 240.
- 5.Mavrulov A., Mavrulova M. Madaniyat nazariyasi. – T.: 2022. – 359 b.
- 6.Mavrulova M. Milliy qadriyatlar va ijtimoiy taraqqiyot. – Toshkent.: Zarvaraq nashriyoti, 2022. – 56 b.
- 7.Nazarov Q. Jahon falsafasi qomusi. – Toshkent.:Ma'naviyat, 2023. – 750 b.

